

Årgång 24 ● nr 2 - 2011

nattvakan

Nattvakan

utges av Hudiksvallsregionens fågelklubb (HFK).
Tidningen utkommer med två nummer årligen
och erhålles av samtliga medlemmar i HFK.
Årsavgiften för medlemskap är för närvarande
100 kronor och insättes på pg. 88 94 30-5.

Hudiksvallsregionens fågelklubb

är lokalklubb till Gävleborgs Läns Ornitologiska Förening (GLOF). Medlemskap i HFK är dock oberoende av medlemskap i GLOF. HFK:s verksamhetsområde utgörs av Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner.

Lokalklubben har till syfte att samlar och stimulera intresset för fågelfaunan och skyddet av fågelmiljön i Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner. Dessutom skall föreningen verka för att sprida kunskap i fågel frågor genom kursverksamhet och exkursioner. Föreningen skall vara ett forum där medlemmarna inspirerar och informerar varandra. En viktig uppgift för föreningen är att vara drivande i vissa frågor med anknytning till fågelskydd.

Styrelse

Ordförande: Jonas Lind, Tussmorvägen 21

820 64 Näsviken, Tel.070-30732 82

Vice ordförande: Kristina Sjöström, Västa 62

824 94 Hudiksvall, Tel.0650-74 30 87

Sekreterare: Karin Svensson, Blockvägen 16 F

824 34 Hudiksvall, Tel.070-51 348 66

Kassör: Lars-Göran Lindström, Slåttervägen 13

824 40 Hudiksvall, Tel.070-629 15 24

Övrig ledamot: Mats Sundkvist, Båtmansvägen 6

824 40 Hudiksvall, Tel.070-698 69 11

Suppleant: Bo Fagerström, Dalgatan 10

824 42 Hudiksvall, Tel.0650-59 51 58

Suppleant: Kjell Johansson, Kolarevägen 7

825 30 Iggesund Tel.070-239 75 10

Följ med HFK på exkursion

Hudiksvallsregionens fågelklubb har ett digert utflyktsprogram under alla årstider.

Tryckt av:
S-Tryck
Skutskär

En lång dag

Mats Sundkvist

22/6 -2011. Hämtas av Mats Axbrink tidigt på morgonen för att åka ut på havet, färden går ut till Våt-
näs där vi lånar båt av Eva Stefanson. Vi åker mot
Innerstön och stannar till vid Bådstenarna, går iland
och hittar cirka 100 ex silltrut, flera bon med ägg o
ungar. Två skräntärnor flyger oroligt omkring, båda
märkta på vänster ben. Vi hittar boet med två ägg.
Nästa stopp blir vid Gunnarshällorna där vi ser cirka
50 Silltrutar och två stenskvättungar som matas av
föräldrarna samt det bästa, kustlabb med ägg i boet.
Nästa stopp blir vid Disan där två kustlabbar hävdar
revir och 60 par tobisgrissla har sina häckplatser
bland klippblocken. Fortsätter mot en liten holme
vid Innerstön (har glömt namnet) När vi kommer
fram ringer telefonen i Mats Axbrinks ficka, en rari-
tet har hittats vid Ålsjön. Vi kommer fram till ett
snabbt beslut. Vi åker dit, kan inte missa en siberisk
tundrapipare. Åker tillbaka mot Våt-
näs, ringer Eva S och frågar om hon vill följa. Åker E4 mot Söder-
hamn, framme vid Ålsjön 12:15. Flera skådare har
samlats för att kolla in en riktig raritet. Fågeln var
mycket lätt att få se då den stod på en åkerkant cirka
75-100 meter från vägen ned mot vattnet. En
mycket vacker raritet. Något mindre än ljunpipare
Tidigare obsar i Hälsingland september -98 vid
Maden Ålsjön och juni -04 vid Granskärs våtmark.
Under tiden talades det om träskångaren vid Bleck-
åsen, Ålsen. Många ville åka dit men avståndet
avskräcker. Åker hemåt, talar om Jämtland, skall
höras senare. Klockan 16:00 ringer Mats Axbrink,
vi åker. Han hämtar mig klockan 17:00. Vi plockar
upp Bo Fagerström, vidare till Jättedal där Karin
Svensson väntar. Åker mot Östersund. Efter vägen
ser vi nio arter

Fortsättning sidan 30

En lång dag	3
<i>Mats Sundkvist</i>	
Strömstare	4
<i>Lars G Lindström</i>	
Mitt första besök på Gran	6
<i>Mats Åberg</i>	
Åter till Varanger	8
<i>Lars G Lindström</i>	
Spovar	15
<i>Lars G Lindström</i>	
Trollsländor	20
<i>Lars G Lindström</i>	
Återfynd av ringmärkta fåglar- fördelade per land	24
<i>Kenneth Karelius, Lars G Lindström</i>	
Program	29
Gök	30
<i>Lars G Lindström</i>	

*Foto på framsidan. Lärkfalk, Ålsjön
juni 2011. Lars G Lindström.*

*Foto på sista sidan. Kärrsnäppa,
Komagervaer, Varanger juli 2011.
Lars G Lindström.*

Strömstare

Lars G Lindström.

HAMRESTRÖMMEN VID NÄSVIKEN är en bra plats om man vill se strömstare. Förra vintern kunde så många som ett femtontal ses från bron som går över strömmen.

De första strömstararna anländer på hösten i slutet av oktober och dröjer sig kvar till mitten av april. De hos oss övervintrande strömstararna häckar främst i den skandinaviska fjällkedjan. Troligtvis stannar några strömstarepar kvar i våra trakter och genomför en tidig häckning. Strömstaren har vinterrevir, som försvaras mot andra individer. Strömstaren är mycket trogen sitt vinterrevir och kan övervintra år efter år vid samma ström. Kortare förflyttningar sker främst vid sträng kyla då vattendragens igenfrysning varierar.

De krav som strömstaren ställer på vattnet är inte helt klarlagt. Ofta träffar man på fågeln vid skogsbäckar med klart, rent vatten, men ibland också vid vattendrag med nedsatt siktdjup. Strömstaren kan också förekomma vid mycket små och smala diken. Den isfria sträckans längd är också förvånansvärt liten. I extrema fall kan den sitta vid ett runt hål i isen och man får förmoda att födotillgången då är riklig.

Strömstaren äter i huvudsak insektsföda, Främst är det så kallade "husmaskar", som strömstaren söker och fångar (husmaskarna är nattsländelarver som byggt skyddande

höljen omkring sig av växtmaterial eller sandkorn) men även larver av bäck- och dagsländor, knott och lokalt kan den ta fiskyngel, snäckor, små kräftdjur, märlor, mollusker etc.

Strömstaren är den enda tätting som förlorar sin flygförmåga när den ruggar. Den klarar sig ändå bra när den "springer" fram över stenar och andra ojämnheter i forsarna på jakt efter de vattenlevande insekterna.

Tobisgrisslor på Gran. Foto: Mats Åberg.

Mitt första besök på Gran

Mats Åberg

PÅ GRAN HÄCKAR TORDMULE, men framförallt tobisgrisslor. Den 28 maj hade fågelklubben arrangerat en resa ut till Gran. Dagen innan hade det varit ihållande regn och ganska blåsig, så det kändes oviss om resan skulle bli av. Men klockan 04.00 när jag klev upp lördagen den 28, var det lugnt och inget regn, så förhoppningarna att vi skulle få komma iväg blev ganska mycket större. Ombord på en liten fiskebåt kom vi alla åtta redan klockan sex, när avfärden skedde. Jag hade tagit på

mig vinterkläder, liksom alla andra för vi var lite uppskrämda av fredagens regn och blåst. Fiskebåten tuffade fram i sju knops fart i 1 timme och 37 minuter och ingen satt och frös för det blåste bara två sekundmeter och inget regn föll på oss. Faktiskt kunde vi ana solen i ett lättande molntäcke. Väl iland traskade vi ungefär fem hundra meter upp till en stuga mitt på Gran för dagens första fika och kameran plockades fram. Snart vandrade jag fram ytterligare några hundra meter

till tobisgrisslornas häckningsplatser på klipporna mot norra sidan av ön. Där kunde jag få mina första bilder av grisslorna. Sedan gick jag tillbaka till stugan för mera fika. Efter en stund föreslog Lars-Göran att vi skulle besöka tordmularna som finns på andra sidan. Vi traskade iväg ungefär 700-800 meter åt söder innan vi upptäckte mularna på några ganska otillgängliga klippor och långt bort för riktigt fina bilder. Vi ägnade nog mest energi åt flyktbilder för det fanns särskilt ett par som gjorde ideliga lovar runt och framför oss.

Vid ett-tiden hade jag fikat klart och var ganska trött och slut när Lars Göran kom till mig och sa att han kommit tobisgrisslorna

närmare än vad jag gjort och visade på sina som alltid fina bilder. Frestad att gå till grisslorna, trots att jag var ganska slutkörd, sa jag till skepparen Björn Larsson att vakta min handkikare. Så går jag med bara kameran hängande runt halsen och fick med mig Lars-Göran som guide, till de väntande grisslorna. Jag och jag tror samtliga, var nöjda med vad vi fått se och fota under denna fantastiska utflykt utan regn och blåst, som nog alla var inställda på. Färden tillbaka gick utmärkt och en dryg timme senare la vi till vid en brygga vid Mellanfjärden. Till slut ett stort tack till Karin Svensson, som var arrangör och värd för denna minnesvärda utflykt.

På Gran häckar tretåig hackspett. Foto: Lars G Lindström.

Åter till Varanger

Lars G Lindström.

FEM ÅR EFTER DET SENASTE BESÖKET återvände jag till Varangerhalvön i nordöstra Norge. Denna gång var jag inte ensam. Med på resan var Mats Sundkvist, sonen Micke och hans jobbkompis Lennart från Rönninge.

Efter två dagars bilåkande var vi framme i Vadsö och första natten tillbringades i en liten stuga alldeles intill fågelberget och de 40000 tretåiga måsarna i Ekeröya.

Nästa morgon sken solen och vi beslöt oss för att besöka myrarna vid Komagervaer för att dels skåda myrens fåglar men förhoppningen

var också (åtminstone från min sida) att få se någon av de fjärilsarter som kan ses här uppe.

Ute på myren kunde vi se flera par myrspov, kärrensäppa, lappspurv, smalnäbbad simsnäppa, brushane, kustlabb och fjällabb, dock inga fjärilar för solen hade slutat att lysa med sin närvaro. Ett beök på Hornöya utanför Vardö ingick också i programmet. Lunnefåglar, sillgrisslor, tordmular, spetsbergsgrisslor och toppskarvar kunde beskådas på bara några meters avstånd och ÄNTLIGEN...

RÖDSTRUPIG PIPLÄRKA!!!. Efter att ha letat ett tiotal år efter arten, på ett flertal turer, så satt då till sist en rödstrupig och varnade efter stigen upp till fyren på Hornöya. Det visade sig att det fanns tre par rödstrupiga häckande på Hornöya och dessutom såg vi nog ett tiotal ytterligare på

olika platser på Varangerhalvön. Jag förstår inte hur jag kunde missa att se den rödstrupige förra gången jag besökte området. Kanske var det ett ovanligt bra häckningsår detta år.

Den fjärde dagen skjutsade Mats och jag, Micke och Lennart till norra sidan av Varangerhalvön. De skulle vandra över fjället de cirka tre milen till Komagervaer på två dagar. De hade tält med sig för den övernattnig de skulle göra. Vi (Mats och jag) tillbringade dagen med besök på några myrar och till kvällen var vi tillbaka till Ekeröya. Jag gick upp på fågelberget och stod och fotograferade tretåiga måsar ovanifrån när plötsligt tusentals måsar vällde ut från klipporna i en mäktig våg. De vände tillbaka in mot klipporna och så ut igen. Då fick jag syn på orsaken. En jaktfalk hade redan tagit en mås och var nu på väg bort. Snabbt upp med kameran

och jag fick några bilder på den bortflygande falken (hade jag inte varit beredd så hade jag inte haft en chans att hinna ta några bilder) med måsen hängande i klorna. Det var en mäktig upplevelse under de få sekunder som den pågick. Mats som var nere vid stugan fick också se när falken kom till det dukade bordet vid fågelberget.

Nästa dag sken solen ett par timmar och på väg för att hämta fjällvandrarna stannade Mats och jag vid en liten älv och fikade. Där såg jag en av få fjärilar på resan. Jag fick inte riktigt grepp på vad det var för art, det stämde inte med vad man skulle kunna se längst uppe i norr. Jag gick en runda och då

Amiral på tundran två mil från ishavet.

såg jag den igen, nu sittande. Det var en amiral, nästan vid ishavet. Helt otroligt!! Den måste ha flugit minst sträckan från norra Tyskland, kanske ända från Medelhavet. Fåglar gör enorma flyttningar men även vissa fjärilsarter kan flyga otroliga sträckor.

För de rutinerade fjällrävarna Lennart och Micke hade allt gått bra och strax efter lunch mötte vi dem vid Komagerelva som för övrigt är en mycket bra laxälv. Ett flertal laxar över femton kilo hade fångats där de senaste säsongerna. Innan vi for tillbaka till Ekeröya åt vi en våffla och drack kaffe hos den trevliga cafeägaren på det lilla cafe som fanns intill älven.

På kvällen blev det återigen ett besök uppe på Ekeröya. Det hände inte speciellt mycket och efter att par timmar var jag på väg tillbaka till stugan. Då ser jag en liten fågel landa på en upphöjning av myren en bit bort från mig. Vad var detta? Ingen av de många

lappsparvarna i alla fall. Upp med kikaren och jag såg genast att det var en berglärka. Många gånger när jag varit uppe i norr har jag tänkt på hur häftigt det skulle vara att få se den sällsynta lärkan i sitt häckningsområde. Nu såg jag den. Snabbt upp med kameran. Jag drog av ett femtontal bilder på ett par sekunder och sedan lyfte fågeln och flög ett hundratal meter bort. Innan jag hunnit fram lyfte den igen och försvann ur synhåll. Både Mats och jag sökte efter fågeln morgonen efter men utan framgång.

Troligtvis så häckade den inte där eftersom biotopen inte riktigt var den rätta, det var ganska blött och myrigt uppe på berget.

Av de femton bilderna blev bara tre skarpa (betydligt färre än normalt, men den ovanliga observationen gjorde nog att fotografen blev för ivrig). På två av dessa satt fågeln med ryggen mot mig men på den tredje hade den som tur var vänt lite på sig.

En udda observation var de prutgäss som sträckte förbi Hornöya.

Hona av myrspov. Komageruaer, Varanger juli 2011.

Spovar

Spovar tillhör de största arterna inom familjen snäppor och gemensamt för alla arter är att de har en lång eller mycket lång näbb och långa ben. I Sverige häckar fyra arter. De inom släktet Limosa (myrspov och rödspov) har en rak eller svagt uppåtböjd näbb medan de inom släktet Numenius (storspov och småspov) istället har en nedåtböjd näbb.

Lars G Lindström

Storspov

Storspoven är världens största vadare. Dess karaktäristiska starka rytmiskt drillande sång som börjar med några ödsliga och dystra toner är ett välkänt läte i det svenska sommarlandskapet. Dess häckningsområde sträcker sig genom hela norra Europa, genom

Ryssland och så långt österut som till Kazakstan, Mongoliet och Kina. Merparten är flyttfåglar som övervintrar i norra Afrika, Sydeuropa, vid Atlantkusten i Europa, runt Medelhavet, i Turkiet och i Asien. På de brittiska öarna stannar den hela året.

Storspoven häckar över hela Sverige förutom

Häckande storspov efter kusten i Norrbotten. Frevisören, Kalix juli 2010.

i fjälltrakterna. Den upptogs som missgynnad (NT) på rödlistan över hotade arter på grund av populationens minskning. I 2010 års rödlista kategoriseras den som sårbar (VU). Storspoven är ganska skygg för människor. Bortsett från häckningssäsongen är den mycket social och ses ofta tillsammans med flera individer.

Den födosöker främst genom att med sin långa krökta näbb leta i mjuka lerbottnar efter ryggradslösa djur. Näbben fungerar utmärkt för att plocka upp sandmaskar ur deras u-formade bo. Storspoven kan också vid tillfälle plocka krabbor och dagmaskar.

Redan kring midsommar börjar storspovar att sträcka söderut. Den är en av de tidigaste tillbakaflyttarna.

Småspov

Småspoven liknar storspoven men är betydligt mindre, vilket dock kan vara svårt att se på håll om man inte har andra fåglar att jämföra med. Den har också proportionellt en något kortare näbb. Den krökta näbben

är längst hos vuxna honor. Småspoven har en tydlig ljus ”mittbena” på huvudet. I flykten sticker inte benen ut bakom stjärten.

Den häckar i Nordamerika, nordligaste Europa och i Asien, främst i Sibirien. I Sverige häckar de i norr ända upp på kalvfjället. Vanliga häckplatser är fjällhedar, myrar, kalhyggen och stäppmarker. Det är vanligt att några par häckar nära varandra i en mindre koloni. Boet är en grop i marken. Honan lägger 3-5 ägg. Båda föräldrarna ruvar äggen och vaktar sedan fåglarna mot inkräktare. De kan till och med anfälla människor som kommer för nära boet.

Småspoven rastar under flyttning (mest maj och juli-augusti) enstaka eller i små sällskap vid kuster. Den övervintrar vid Afrikas kuster sällan i Europa.

Rödspov

Rödspoven är en flyttfågel som häckar i stora delar av Europa och i Asien. Den övervintrar i Medelhavsområdet och vid kusterna i västra Europa, i Afrika, kring Persiska viken och

Småspov, Myvatn, Island juni 2010.

Kaspiska havet, norra Indien, Sydostasien, Australien och Nya Zeeland.

Sedan tidigt 1800-tal är rödspoven känd som häckfågel i Sverige. De första kända häckningarna skedde på Gotland 1835 och på Öland 1856. Idag förekommer den, i mindre antal, i främst Skåne, på Öland och Gotland. Den förekommer även på Västkusten, i Västergötland och Östergötland.

Den häckar främst på fuktiga ängar och hedar. Häckningstiden sträcker sig från april till juli. Många par som förblir tillsammans under hela livet flyger varje år tillbaka till samma häckningsplats. Boet, som göms väl i tät vegetation, är en grop i marken som inreds med strån och andra växtdelar. Honan lägger oftast fyra ägg, som är gröna med svarta fläckar. Båda föräldrarna ruvar på äggen i tre veckor tills de kläcks. Under fyra veckor försörjs ungfågeln fortfarande av föräldrarna, tills de blir flygfärdiga. Rödspoven kan bli upp till 15 år gammal.

Den livnär sig av insekter, maskar, snäckor,

larver, kräftdjur och spindlar, som den rör upp med sin långa näbb.

Många ägg blir uppätta av andra djur eller förstörda av jordbruksmaskiner och dylikt. Den missgynnas av torrläggning-åtgärder och minskade betesmarker. Rödspoven har under den senaste tioårsperioden minskat kraftigt i stora delar av Europa och Europapopulationen av nominatformen uppskattas till 99 000–140 000 par. I motsats till detta har underarten *islandica* istället haft en stadig ökning sedan mitten av 1980-talet och populationen uppskattas idag till 15 000–25 000 par. Men världspopulationen är trots detta minskande och en undersökning visar att den globala populationen minskat med 30 procent de senaste 15 åren. På grund av denna minskning placeras den på IUCN:s rödlista och kategoriseras där som missgynnad (NT).

Efter att första gången ha konstaterats som häckfågel i Sverige i början av 1800-talet så verkar den ha blivit ganska allmän på Gotland

Rödspov av den isländska rasen islandica. Djupivogur juni 2010.

och Öland. Den minskade sedan kraftigt i slutet av 1800-talet, men 1922 konstaterades den första häckningen i Skåne. Under 1950- och 1960-talet ökade arten kraftigt och etablerade sig som häckfågel på Väst-kusten, i Östergötland och Västergötland. Under 1980-talet beräknades antalet häckande par till 350-375, men har sedan dess minskat dramatiskt och 2004-2005 uppskattades den svenska häckningspopulationen bestå av 100-200 par. På grund av denna minskning placerades den på Art-Databankens rödlista. I 2005 års rödlista kategoriserades arten som sårbar (VU) och i 2010 års rödlista kategoriseras den som akut hotad.

Myrspov

Den häckar på tundran i norra Eurasien och nordvästra Alaska. Vissa populationer genomför några av de längsta non-stop-

flygningarna av alla fågelarter, mellan sina häckningsplatser och vinterkvarter.

Myrspoven flyttar i flockar till kusterna i västra Europa, Afrika, södra Asien, Australien och Nya Zeeland. Myrspoven är en av de fågelarter som genomför den allra längst nonstopflygningen och det finns individer som genomfört flygningar på 11 000 kilometer, från Alaska till Nya Zeeland, vilket tar cirka åtta dagar. När det sedan blir vår flyger myrspoven åter de 1100 milen tillbaka till Alaska. Sträckan är dubbelt så lång som andra hittills kända nonstop-distanser för långflyttande fåglar.

Myrspoven är den minsta av Sveriges fyra spovar och också den ovanligaste. I Sverige finns den i huvudsak i tre områden i Norrbotten och Västerbotten. Det svenska beståndet övervintrar i Västeuropa.

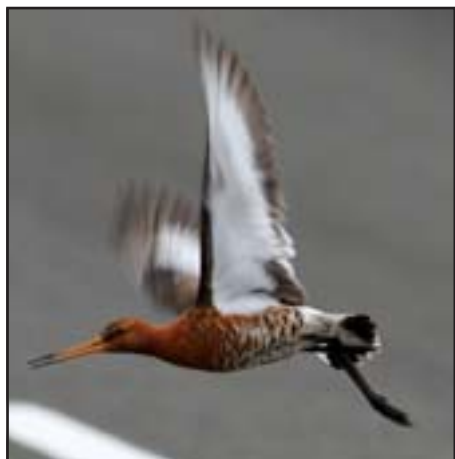
Myrspoven häckar på tundran vid myrar

Hane av myrspov på myren vid Komagerelva, Varanger juli 2011.

och på hedar. Den födosöker på lerstränder och våtmarker genom att sticka ned sin långa näbb i marken, men kan även fånga insekter i vegetation, som lokaliserar med synen. Den

lever till största delen av insekter och kräftdjur, men äter även delar av olika vattenväxter. Myrspoven börjar häcka vid två års ålder.

Rödspov av den isländska rasen islandica. Djupivogur juni 2010.

Blå jungfruslända, Rånåälven juli 2011.

Trollsländor

Lars G Lindström

Under högsommaren då det i regel råder stiltje på fågelfronten kan man förutom att titta efter fjärilar skåda efter trollsländor. Den enda utrustning som krävs är en kikare med bra närgräns, ett par stövlar och ibland kan det vara bra att ha en kamera till hands.

TROLLSLÄNDORNA INDELAS I TVÅ GRUPPER, flicksländor inklusive jungfrusländor och de egentliga trollsländorna. Totalt har 63 arter hittills påträffats i Sverige. I våra trakter kan cirka 40 arter ses.

Trollsländor är långsträckta flygande insekter med två par vingar. De är rovdjur som ofta fångar sitt byte i flykten. Detta byte består av andra flygande insekter, till exempel myggor och flugor, men även fjärilar och andra mindre trollsländor kan bli byten. De

större arterna (egentliga trollsländor) tillhör insektsvärdens bästa flygare. Trollsländor påträffas oftast vid våtmarker (sjöar, bäckar, myrar, kustland med mera), detta på grund av att de tillbringar sitt larvstadium i vatten. Eftersom många av arterna är goda flygare kan de dock ibland påträffas mycket långt från vatten.

Alla trollsländor börjar sitt liv som ägg. Dessa kan vara lagda i växtdelar, botten-sediment eller direkt i vattnet. Ur ägget kläcks

en larv. Hos så gott som samtliga insekter är larvstadiet den period i livet då insekten växer. Eftersom insekter har ett hårt yttre hölje kan de inte växa kontinuerligt utan måste byta detta hölje flera gånger ("ömsa skinn"). Larverna växer så att säga i etapper. Man talar om flera olika larvstadier där varje nytt larvstadium föregås av en hudömsning. Antalet larvstadier är ofta 10-15 stycken. Hur länge en trollslända lever som larv varierar beroende på var i landet den befinner sig. För att uppnå nödvändig tillväxt krävs en viss minitemperatur i vattnet. En larv som klarar hela sin tillväxt på ett år i södra Sverige behöver tre till fyra år på sig i norra Norrland där vattnet under en stor del av året är för kallt för att tillväxt skall kunna ske. Vissa arter i norr har bara ett larvstadium per år så det kan ta upp till 15 år innan tillväxten är klar.

När det sista larvstadiet börjar gå mot sitt slut kommer förvandlingen till vuxen slända. Larven kryper upp ur vattnet och sätter sig på ett vasstrå eller en trädstam. Förvandlingen kan ta tre till fyra timmar. Eftersom sländan då inte kan flyga blir den ett lätt byte för fåglar och andra rovdjur. För att minimera risken att bli uppäten sker förvandlingen ibland nattetid.

Vuxna trollsländor lever inte alls lika länge som larverna. Vissa arter (både större och mindre) har kapacitet att som vuxna leva upp till två månader men de flesta lever inte så länge utan faller offer för rovdjur eller skadas och dör i revirstrider mellan hanar.

Trollsländor är solälskande insekter som flyger huvudsakligen i vackert väder. De tycker inte om att det blåser, då blir det svårare att navigera. Man kan även tänka sig att synsinnet inte fungerar så bra i regnväder. Vid dessa förhållanden gömmer sig de i vegetationen.

Trollsländor har mycket bra syn (gör det svårare att smyga sig på dem vid fotografering)

Brun mosaikslända. Kalix, juli 2011.

och just synsinnet litar trollsländorna mest till när det gäller att upptäcka förändringar runt dem. Ögonen är så kallade facettögon som består av en stor mängd delögon, upp till 30 000 stycken.

Trollsländorna kan med avseende på hur de jagar delas in i patrullerare eller spanare. Patrullerarna flyger fram och tillbaka och

Spjutflickslända, Tunasjön juni 2011.

avspanar ett visst område efter byte. De sätter sig sällan ner utom då de måste vila men då kan de å andra sidan vila rätt länge. Spanarna sitter ofta på en utsiktsplats i vegetationen, dit de återvänder efter kortare flygturer. Om man gör en jämförelse med fåglar skulle man kunna säga att patrullerare i sin jaktteknik påminner om svalor medan spanarna mera motsvarar flugsnappare. Spanarna blir mycket lättare att både observera och att fotografera.

Hanar av större trollsländor håller revir som de försvarar mot andra hanar av samma art och ibland mot andra arter.

Alla trollsländor är rovdjur som fångar sitt byte i flykten med hjälp av benen. De egentliga trollsländorna tar främst sitt byte i luften medan flicksländorna tar mindre byten och plockar ofta bladlöss från vegetationen. Även om trollsländor är rovdjur blir de dock ibland själva uppätta av andra. Trots att en stor mosikslända är för bra flygare för att de

flesta fåglar skall kunna ta den så finns det de som kan till exempel lärkfalk och biätare. Mindre trollsländor faller oftare offer för fåglar. Så är till exempel sädesärlan en stor konsument av jungfrusländor.

Trollsländorna delas som tidigare nämnt först in i flicksländor och egentliga trollsländor. Flicksländorna delas dessutom in i jungfrusländor, glansflicksländor, flodflicksländor och dammflicksländor medan de egentliga trollsländorna delas in i mosaiksländor, flodtrollsländor, kungstrollsländor, skimmertrollsländor och segetrollsländor.

De första sländorna börjar att flyga i maj och sedan avlöser arterna varandra och vissa flyger ända in i oktober.

All fakta till denna artikel har hämtats från boken "Trollsländor i Sverige" utgiven av länsstyrelsen i Södermanlands län. Den kan köpas av Naturbokhandeln på Öland och kostar endast 40 kronor. Boken kan varmt rekommenderas.

Svart ängstrollslända, hona till vänster hane till höger, Båtskärsnäs juli 2011.

Citronfläckad kärtrrollslända, vänster, Ålsjön juni 2011. Blodröd ängstrollslända, höger, Äggläggande hona av starrmosaikslända vänster, hona av gulfläckad ängstrollslända höger, Båtskärsnäs juli 2011.

Enda återfyndet från Schweiz är en järnsparv.

Återfynd av ringmärkta fåglar

fördelade per land

Kenneth Karelius, Lars G Lindström

Sedan ringmärkningen i vårt område startade har en stor mängd återfynd inkommit. Förutom Sverige har hela 43 länder bidragit. Av dessa, så många som 14 från afrikanska länder. Här följer en sammanställning av återfynd uppdelat per land.

I MITTEN AV 1950-TALET BÖRjade Kennets pappa Willy Karelius att ringmärka fåglar. Kenneth var tidigt med och tog sedan över. Dessutom har Mats Axbrink också licens för att bedriva ringmärkning.

Den art som bidragit med fynd från flest antal länder är silltrut (19 länder) följt av havstrut (11) och storskarv (11). Från Västeuropa finns fynd från 15 olika länder, Östeuropa tio, Afrika 14, Asien två, Sydamerika

ett och Oceanien ett. Totalt har återfynd av 55 olika arter gjorts utanför Sverige.

Västeuropa

Inte oväntat toppar vårt sydligaste grannland Danmark listan för återfynd av flest antal arter (19). Dessutom har flest antal fynd gjorts där, mycket beroende på det stora antalet trutar och måsar som tillbringar sin vinter i vattnen kring Danmark. Av lite mera

udda åtefynd kan nämnas duvhök och det enda utländska fyndet av kråka. Även denna till synes stationära art kan flytta ganska långa sträckor.

Efter Danmarks 19 arter kommer Tyskland där 18 återfunnits. Bland dessa kan det enda återfyndet av rödstjärt, hornuggla, siddensvans och havsörn nämnas. Havsoörnen var märkt på 1960-talet då arten inte alls var lika vanlig som nu.

Även våra grannländer i väst och öst (Norge och Finland) har bidragit med många arter (15 respektive 16). I Norge, de enda fynden av hökuggla och korp. Den senare arten är ju normalt ingen flyttfågel. Från Norge kommer också det enda fyndet utomlands av häger. Fågeln var märkt i Iggesund. Från Finland kommer ett fynd av pärluggla. Vi har även fångat en fågel märkt i Finland, så ett utbyte av fåglar mellan Sverige och Finland verkar ske regelbundet, säkert beroende på födotillgången. De enda fynden av svarthätta, gulsparv och domherre kommer också från vårt naboland i öster.

På grund av att de flesta arter har en sydvästlig flyttriktning kommer också många av våra återfynd från de länder som ligger i det vädersträcket jämfört med oss. England bidrar med åtta arter, Skottland fyra, Irland två, Holland 12, Belgien åtta, Frankrike 14, Spanien tio och Portugal med tre. Bland de mera ovanliga fynden finns grönsiska och björktrast från England, gräsand från Skottland, rödvingetrast från Irland, storspov och roskarl från Holland, sparvhök från Belgien, det enda fyndet av ringduva från Frankrike, rörsångare och taltrast från Spanien och en tofsvipa från Portugal.

I mera sydlig riktning finns det enda återfyndet som gjorts i Schweiz, en järnsparv, och från Italien sex olika arter däribland det enda av lärkfalk. På Cypern har den art som återfunnits i flest antal länder, silltrut, återfunnits.

Det enda återfyndet av hökuggla har gjorts i Norge.

Östeuropa

I den mera östliga delen av Europa kommer flest fynd från Polen (8). Däribland en sävsparv som förmodligen kommit lite fel eftersom den "normala" flyttriktningen är mot sydväst. En av de fyra arterna från Litauen är det enda återfyndet av fjällvråk. Detta fynd stämmer väl med artens flyttriktning mot söder eller sydost. Från Ryssland (fyra arter) finns fynd av gräsiska och hornuggla, Estland silltrut, Lettland ett flertal tordmular, oftast döda i fisknät. Det enda fyndet från Slovenien är en storskarv, från Grekland en rödvingetrast, från Bulgarien en ormvråk och både från Ukraina och Kroatien, silltrut.

Asien

Ett flertal fynd av silltrut har gjorts i Israel,

Fiskgjuse, en av de långflyttande rovfågelarterna.

alla avlästa i fält. De flesta av fynden är gjorda i mars månad då trutarna är på väg tillbaka till sina häckningsplatser i norr.

Från Qatar kommer ett av fynden av blåhake. Det var det första långväga fyndet av arten, som underströk teorin att blåhaken flyttar mot sydost till vinterkvarter i Pakistan med omnejd, även om fyndet var lite väl långt söderut.

Oceanien

Det var en sensation i ringmärkningsvärlden när det blev rapporterat att en silvertärna märkt på Vitskär, Rogsta, som bounce, i juni 2003 hade hittats död på Stewart Island söder om Nya Zeeland fem månader senare. Det var det hittills längsta återfyndet av en märkt fågel i hela världen (det står sig vad vi vet än). Sträckan fågelvägen var hela 17 508 km, i snitt drygt 111 km/dygn.

Afrika

Från Afrika finns återfynd från hela 14 länder, därav tio söder om Sahara.

Om vi börjar i Nordafrika finns det fynd från Tunisien av bivråk, storskarv och silltrut. Den senare arten även hittad i Libyen. Det var en drygt två år gammal trut som hittades död 1998 på en strand nära Tripoli.

Från Algeriet kommer det enda långväga fyndet av rödhake och från Egypten en lövsångare som indikerar att fåglar från norra delen av Sverige inte flyttar mot sydväst utan mera söderut eller rent av lite mot sydost.

Från Afrika söder om Ekvatorn finns fynd från tio länder. Dessa är så intressanta så vi nämner alla.

Från Mali kommer två återfynd av fiskgjuse och ett av bivråk. Den ena av fiskgjusarna var bara knappt fem månader gammal när den blev dödad på grund av, enligt rapportören, den anföll vilda pärlhöns (har någon sett en gjuse attackera byte på land?). Ungfåglar av fiskgjuse tillbringar sin andra sommar i sina vinterkvarter i västra Afrika. Först tredje året av sin levnad flyttar de mot sina häckningsplatser i norr.

En annan långflyttande rovfågel är bivråk, som tyvärr blir allt ovanligare. Sträckstatistik från Falsterbo visar att arten har minskat katastrofalt mycket de senaste 30 åren. En fågel märkt i augusti 1968 hittades död i Mali i januari året efter.

Även från grannlandet Tchad föreligger ett fynd av fiskgjuse.

Från Senegal finns också ett återfynd av fiskgjuse men även det enda riktiga långväga fyndet av en vadare nämligen roskarl, nästan 6 000 km från märkplatsen efter Hälsinglands kust.

Den tätting som flugit längst (nästan 6000 km) var en gulärta som en liten pojke dödade med en slangbella och sedan bar den till byns hövding, som sparade ringen, i norra Ghana.

Från Liberia kommer ett ovanligt långväga återfynd av ormvråk. Det var en fågel märkt i juni 1972 som fyra månader senare hittades död drygt 600 mil från märkplatsen.

Många av våra vråkar stannar på den Euro-peiska kontinenten men ett fåtal fortsätter till vår grannkontinent i söder.

Från östra Afrika finns fynd från Eritrea av en silltrut och en törnskata från Sudan märkt 1983. Numera har törnskatan tyvärr minskat betydligt i antal.

En silltrut märkt på Vitörarna, Sörskär i juni 1994 hittades drygt två senare i Kindu, Zaire mitt i landet (inte efter kusten).

I södra Afrika finns fynd från två länder, Namibia och Sydafrika. Från det först-nämnda landet fynd av både fisktärna och

silltrut, som för övrigt är det sydligaste fyndet av arten.

Ett flertal fisktärnor har fångats och kontrollerats av ringmärkare i Sydafrika.

Sydamerika

Det enda fyndet av en fågel ringmärkt i Sverige och hittad i Sydamerika är den kustlabbe (tidigare labb) som märktes som ungfågel på Södra Gunnarshällan i juni 1998 och som drygt fem år senare hittades levande efter kusten i norra Brasilien, Dagen efter var tyvärr fågeln död. Avståndet till märk-platsen var 11424 km.

Danmark (19)	Storspov	Fisktärna	Ringduva	Tchad (1)	Israel (1)
Havstrut	Roskarl	Ormvråk	Järnsparv	Fiskgjuse	Silltrut
Gråtrut	Bofink	Sparvhök	Björkrast		
Skrattmåås	Sävspurv	Sävsångare	Rödvingetrast	Senegal (1)	Ukraina (1)
Fiskmåås		Stare	Sävspurv	Fiskgjuse	Silltrut
Tordmule	Finland (16)		Silltrut	Roskarl	
Storskarv	Havstrut	Polen (8)			Eritrea (1)
Vigg	Gråtrut	Havstrut	England (8)	Ghana (1)	Silltrut
Knipa	Skrattmåås	Gråtrut	Skrattmåås	Gulärla	
Gräsand	Tordmule	Skrattmåås	Fiskmåås		Cypern (1)
Kricka	Storskarv	Tordmule	Fisktärna	Schweiz (1)	Sitllrut
Knölsvan	Bivråk	Sv flugsn	Fiskgjuse	Järnsparv	
Duvhök	Tornfalk	Grönsiska	Tornfalk		Kroatien (1)
Hornuggla	Pärluggla	Sävspurv	Grönsiska	Algeriet (1)	Silltrut
Taltrast	Sidensvans	Silltrut	Stare	Rödhake	
Sv flugsn	Blåhake		Björkrast		Libyen (1)
Kråka	Svarthätta	Skottland (4)		Italien (6)	Silltrut
Stare	Domherre	Havstrut	Irland (2)	Storskarv	
Silltrut	Gulspurv	Skrattmåås	Skrattmåås	Bivråk	Zaire (1)
Ormvråk	Sävspurv	Fiskgjuse	Rödvingetrast	Fiskgjuse	Sitllrut
	Silltrut			Lärkfalk	
Tyskland (18)	Stare	Ryssland (4)	Namibia (2)	Rödvingetrast	Bulgarien (1)
Havstrut		Havstrut	Fisktärna	Silltrut	Ormvråk
Gråtrut	Norge (15)	Hornuggla	Silltrut		
Skrattmåås	Havstrut	Sävsångare		Portugal (3)	
Storskarv	Gråtrut	Gråsiska	Sydafrika (1)	Storskarv	
Ormvråk	Fiskmåås		Fisktärna	Tofsvipa	
Sparvhök	Silvertärna			Orvmråk	
Trana	Storskarv	Estland (2)	N Zeeland (1)		
Tofsvipa	Duvhök	Havstrut	Silvertärna	Spanien (10)	
Hornuggla	Sparvhök	Silltrut		Storskarv	
Sidensvans	Tornfalk		Slovenien (1)	Ormvråk	
Järnsparv	Hökuggla	Lettland (4)	Storskarv	Tornfalk	
Björkrast	Hornuggla	Gråtrut		Trana	
Lövsångare	Blåhake	Fiskmåås	Tunisien (3)	Gulärla	
Grönfink	Gråsiska	Tordmule	Storskarv	Taltrast	
Sävspurv	Korp	Silltrut	Bivråk	Rödvingetrast	
Silltrut	Stare		Silltrut	Rörsångare	
Havsörn	Häger	Qatar (1)		Sv flugsn	
Rödstjärt		Blåhake	Liberia (1)	Silltrut	
	Litauen (4)		Ormvråk		
Holland (12)	Havstrut	Frankrike (14)		Grekland (1)	
Havstrut	Gråtrut	Gråtrut	Brasilien (1)	Rödvingetrast	
Gråtrut	Fjällvråk	Skrattmåås	Kustlabb		
Skrattmåås	Silltrut	Fisktärna		Egypten (1)	
Fiskmåås		Storskarv	Mali (2)	Lövsångare	
Fisktärna	Belgien (8)	Ormvråk	Bivråk		
Storskarv	Havstrut	Fiskgjuse	Fiskgjuse	Sudan (1)	
Ormvråk	Skrattmåås	Tornfalk		Törnskata	
Tornfalk	Fiskmåås	Tofsvipa			

Program

Höst – Vinter

World BirdWatch Day

1/10

Tid: 07.00
Samling: Lillfjärden
Ansvarig: Karin Svensson, 070-513 48 66

Över hela världen skådar man fågel denna dag. Väder och vind bestämmer vart dagens exkursion tar vägen. Det är säkert gott med en varm dryck i höstvädret.

Bildvisning medlemmar

15/11

Tid: 19:00
Samling: CUL
Ansvarig: Karin Svensson, 070-513 48 66

Alla som har bilder att visa tar med sig dessa. Fika finns att köpa.

Nyårsexkursion

1/1

Tid: 08:00
Samling: Lillfjärden
Ansvarig: Mats Axbrink, 070-608 99 14

Som vanligt genomförs den första exkursionen på årets första dag.

Bildvisning, föredrag

24/1

Tid: 19:00
Samling: CUL
Ansvarig: Karin Svensson, 070-513 48 66

Troligtvis av Ove Nygren

Ugglexkursion

28/2

Tid: 20:00
Samling: Lillfjärden
Ansvarig: Mats Sundkvist, 070-698 69 11

Den årliga ugglexkursionen är i tid tidigare detta år. Få se om det har någon betydelse.

Årsmöte och bildvisning

20/3

Tid: 18:30
Samling: Räddningstjänsten
Ansvarig: Styrelsen

Årsmöte plus bildvisning. Av vem är inte klart. Fågelklubben bjuder på fika.

Tisdagsexkursioner

10/4

Tid: 17:00
Samling: Lillfjärden
Ansvarig:

Årets tisdagsexkursioner startar den tionde april.

Fortsättning från sidan 3

i Revsundasjön. Vitkindad gås, fyra adulta plus 10 nyligen flygga ungar vid Krokoms camping. Fem backsvalar vid Glösa Alsen. Framme vid Bleckåsen 21:30, skådar till 23:25. En vacker plats där vi hittar 14 arter bland annat näktergal. Klockan 22:50 börjar

träcksångaren sjunga, mycket nära gräshopp-sångare i sitt eviga surrande och vi har turen att få se den i en filmkamera som spelade in den lilla fågeln (tack till filmaren). Nöjda och glada åker vi hemåt, svänger in mot Rödön, där en busksångare sitter och sjunger.

SÖNDAGEN DEN 21:A AUGUSTI cyklade jag som vanligt, denna årstid, till Lillfjärden för att se om det kommit tillbaka några fjällgäss. Det är mycket spännande varje år i slutet av augusti att se hur det gått med häckningen för

gässen. Hur många kullar och hur många ungar? Jag hade nästan cyklat runt hela sjön när jag såg något som jag trodde var en sparvhök komma flygande och slå till i ett träd skymt för mig. Även några gräsänder

trodde också på rovfågel kunde jag se efter deras snabba reaktion.

Jag smög mig runt ett buskage och när jag lyfte kikaren såg jag att det inte alls var nå-

gon rovfågel utan en gök. En annorlunda och ovanlig observation. Det är inte vanligt att man kommer göken så nära speciellt inte mitt inne i stan.

Kungstrollslända

